

Asia: VN/35022/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähkölaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto sähkötukea koskevaan esitykseen

1. Sähkökuluihin vaikuttavat tekijät

Sähkölaskun suuruuteen vaikuttaa kaksi tekijää: käytetyn sähkön määrä ja sähköstä maksettava hinta.

Valtion Datahuoneessa Fingridin Datahubin kulutusaineistoa ja Tilastokeskuksen kotitalouksien tulotietoja hyödyntänyt analyysi osoittaa, että pienituloiset asuntokunnat kuluttavat sähköä merkittävästi suurituloisia asuntokuntia vähemmän. Erityisesti sähkön käyttöä lisäävästi vaikuttaa se, jos asunnon lämmitys on riippuvainen sähköstä.

Käytössä oleva sopimus vaikuttaa sähköstä maksettavaan hintaan. Merkittävä osa sopimuksista on kahden vuoden määräaikaista sopimuksia siten, että sähkönkäyttäjä maksaa käyttämästään sähköstä suunnitellun tukijakson ajan matalaa sähkön hintaa. Tällöin sähkömarkkinoiden kriisi ei vaikuta käyttäjän sähkölaskuun millään tavalla.

2. Millainen tukijärjestelmä olisi tehokas?

Mikäli tavoitteena on tukea pienituloisia kotitalouksia, joissa sähkölasku on kasvanut kestävästi, tukien tehokkaan jakautumisen näkökulmasta yhtenä tuen perusteena olisi tärkeä

hyödyntää tuloja. Mikäli tuet rajattaisiin koskemaan ainoastaan esimerkiksi alinta tulopuolikasta, voitaisiin nykyisellä tukimallilla säästää suuruusluokkaa $\frac{3}{4}$ nyt tukeen suunnattavasta panoksesta.

Suomessa on käytössä useita tulojen mukaan määrittyviä tukia. On vaikea nähdä, miksi tässä tapauksessa tällaista väliaikaista tukea ei olisi mahdollista järjestää jonkun muitakin vastaavia tukia jakavan instituution kautta siten, että tulot olisivat voineet olla yksi tukien jakamisen peruste. Esimerkiksi Ruotsissa kohonneisiin sähkölaskuihin liittyvät tuet maksetaan Försäkringskassan kautta. Tarvittavien järjestelyiden mahdollisen aikaviiveen vuoksi voidaan käyttää mallia, jossa sähkölaskujen maksamiseen on myönnetty lisäaikaa, ja valtio on tarvittaessa järjestänyt sähkönmyyntiyhtiöiden rahoituksen väliajalle.

3. Tuen maksaminen sähkön myyntiyhtiöiden kautta sisältää ongelmia

Suurin riski liittyy yhtiöiden kykyyn selvittää tukien maksusta oikein. Yhtiöitä on useita, eikä niiden tietojärjestelmiä ole lähtökohtaisesti suunniteltu tällaista tukioperaatioiden hoitamiseen. Ei ole etukäteen selvää, että sähköyhtiöiden kautta toteutettuna tukien maksaminen onnistuu nopeammin kuin päättäväisesti tehdyn keskitetyn ratkaisun kautta.

Ilmeinen ongelma on, että sähköyhtiöiden käyttäminen tukien maksun toimeenpanossa johtaa siihen, että tukien on määräydyttävä ainoastaan sellaisten tietojen perusteella, joita sähköyhtiöllä on käytettävissään. Käytännössä tuet joudutaan suunnittelemaan siis niin, että parametreina käytetään ainoastaan sähkön käyttöön ja hintaan liittyviä tietoja. Tämä vaikeuttaa ratkaisevasti tehokkaan tukijärjestelmän toteuttamista.

Sähköyhtiöiden kautta tapahtuviin tuen maksuun liittyy mahdollisuus virheellisiin suorituksiin tai väärinkäyttöihin. Jälleen maksutapahtumien asianmukaisen valvonnan pitäisi olla helpommin toteutettavissa keskitetyssä järjestelmässä.

4. Valittujen parametrien vaikutukset tuen jakautumiseen

Esitetyn mallin parametrien vaikutukset tukien jakautumiseen:

a. omavastuu, jota pienemmälle kuukausittaiselle laskulle tukea ei saa sekä tukikatto, jota suurempaa tukisummaa ei makseta

- Omavastuun ja tukikatton nosto siirtää tukien painopistettä hyvätuloisten tuloluokkien suuntaan.

- Omavastuun ja tukikatton lasku siirtää tukien painopistettä vastaavasti pienempituloisille.

b. ostetun sähkön vähimmäishinta (snt/kWh)

- Esityksessä oleva malli luo mielivaltaisessa kohdassa olevan kynnyksen, jonka yläpuolelle asettuvat pääsevät tukien piiriin ja jonka alle jäävät, eivät tukia saa
- Malli johtaa joissain tapauksissa tilanteisiin, joissa tukea maksetaan kotitalouksille, jonka sähkökulut eivät juuri ole nousseet.
- Mielekkäämpää olisi käyttää mallia, jossa tukea maksettaisiin vain poliittisesti päätetyn omavastuuhinnan ylittävältä osalta. Tällöin tuki painottuisi erityisesti niille, joilla sähkön hinta on noussut paljon.

5. Ehdotukset

Ehdotamme, että:

- a. Tukijärjestelmän toteutus annetaan jonkun valtiollisen toimijan tehtäväksi siten, että tuet voidaan suunnata esitettyä merkittävästi tarkemmin. Tämä avaisi mahdollisuuden merkittävään julkisten varojen säästöön.
- b. Mikäli näin ei voida toimia, on tavoitteet määriteltävä nykyistä tarkemmin ja tuen parametrit viritettävä sellaisiksi, joilla tuki suuntautuu mahdollisimman hyvin asetetun tavoitteen mukaisesti.
- c. Mikäli tavoitteena on tukea pienituloisia, joiden sähkölaskut ovat nousseet, nykyisten parametrien puitteissa tämä on mahdollista poistamalla euromääräinen omavastuu, laskemalla tukikattoa sekä asettamalla ostetun sähkön vähimmäishinta siten, että tukea saa ainoastaan jonkun kohtuulliseksi valitun hinnan ylittävältä osalta. Tämä poistaa myös sattumanvaraisen kynnyksen tuen ehdoista.

Otaniemessä 22.1.2023

Matti Liski

professori

Aalto-yliopisto

Oskari Nokso-Koivisto

toiminnanjohtaja

Aalto Economic Institute

Iivo Vehviläinen

vanhempi tutkija

Aalto-yliopisto

Oskari Nokso-Koivisto
Aalto-yliopisto, taloustieteen laitos

